

sindikalni poročevalec

ŠT. 4

10. MAJ 1984

Iz vsebine:

Dejavnost slovenskih sindikatov za uresničevanje dolgoročne gospodarske stabilizacije

Mislím, da je zelo pozitivno, da se ofenzívna naravnánost gospodarske politike v letu 1984 nadaljuje tako, kot smo jo zastavili z resolucijo in z našo družbenopolitično akcijo. Sindikati moramo resnično na vseh področjih storiti vse, da se bo ta težnja nadaljevala.

*Marjan Orožen
ob zaključku*

Iz uvodne besede
Jožeta Sintiča:

**Zajeziti inflacijo
pomeni
zmanjšati
stroške vseh vrst**

Člani Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije so na 10. seji namenili osrednjo pozornost razpravi o delovanju slovenskih sindikatov pri uresničevanju dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije in ciljev družbenogospodarske politike v letošnjem letu. Strinjali so se, da smo dosegli začetne rezultate (večja proizvodnja, konvertibilni izvoz), s katerimi

pa ne smemo biti zadovoljni. Čakajo nas namreč zelo zahtevne naloge, kot so brzdánje inflacije in rasti cen, finančna konsolidacija gospodarstva, zmanjševanje izgub in številne druge.

Le v primeru, če jih bomo izpolnili, bomo namreč lahko prvič po štirih letih ustavili padanje realnih osebnih dohodkov.

Izveček iz uvodnega govora Jožeta Sintiča

Namen današnje seje je ocenitev dosedanjega delovanja organizacij in organov zveze sindikatov pri mobilizaciji vseh notranjih sil v organizacijah združenega dela in skupnostih za doseganje z resolucijo sprejete gospodarske politike za letos oziroma prve faze dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije; ocenitev sedanjega gospodarskega in političnega položaja in dogovor za naloge v prihodnje.

Ukrepe za uresničevanje ciljev ekonomske politike v letošnjem letu oziroma prve faze dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije moramo zato ocenjevati celovito, kot korak naprej v bitki za stabilizacijo, kot možnost za samoupravno povezovanje in združevanje dela in sredstev, krepitev reprodukcijske sposobnosti združenega dela in odgovornosti organizacije združenega dela za rezultate gospodarjenja. Vseh teh ukrepov ni mogoče zreducirati le na vprašanje cen in razbremenjevanje gospodarstva, kar se v razpravah pogosto dogaja. Res pa je, da se bitka za stabilizacijo, upošteva naše notranje in zunanje razmere, izjemno zaostuje. Res je tudi, da dolgoročni program gospodarske stabilizacije zahteva večje delovanje ekonomskih zakonitosti, učinkovitejše gospodarjenje, prestrukturiranje gospodarstva in družbenih dejavnosti, zmanjševanje inflacije in cen, usklajevanje porabe z ustvarjenim in realno razpoložljivim dohodkom, zaostrovanje finančne discipline in odpravljanje nelikvidnosti, ostrejši odnos do organizacij združenega dela z izgubami, stvarni tečaj dinarja in realno pozitivne obrestne mere, krepitev reproductivne sposobnosti gospodarstva itd.

Nekateri širijo vesti, da bodo s predlaganimi ukrepi ogrožene delavske množice. Še bolj bi bile ogrožene, če dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije ne bi uresničili. Zato mislim, da ni potrebno spreminjati ali dopolnjevati dogovorjenih dejavnosti Zveze sindikatov Slovenije za uresničevanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, ki smo jih sprejeli na 6. seji republiškega sveta. Nasprotno, s še večjo zavzetostjo in odgovornostjo moramo izpolniti temeljne naloge našega programa.

Očitno je, da je večina delavcev in poslovnih kadrov podprla letošnje ofenzivno gospodarsko politiko in jo tudi uspešno uveljavlja, kar dokazujejo tudi podatki, saj je industrijska proizvodnja v prvem trimesečju letos višja za 6,4 %, konvertibilni izvoz za 17 %, za nekaj odstotkov pa je višja tudi produktivnost dela. V tem trenutku je najpomembnejše, da s temi dosežki nadaljujemo. V primeru, da bi dosežkom v proizvodnji in produktivnosti sledili tudi kolikor toliko ugodni dohodkovni rezultati, in da nam uspe zadržati inflacijo in rast cen v predvidenih okvirih, potem smo blizu možnosti, da prvič po štirih letih ustavimo padanje realnih osebnih dohodkov. In to ne samo v posameznih uspešnih organizacijah združenega dela, ampak tudi v republiki kot celoti.

Cilji družbenoekonomske politike in razvoja v letošnjem letu ter naloge, ki smo jih opredelili v

dolgoročnem programu gospodarske stabilizacije, zahtevajo polno angažiranost vseh delavcev, delovnih kolektivov, organizacij in organov zveze sindikatov in vseh subjektivnih sil. Zato smo v zvezi sindikatov v letošnjem letu še posebej pozornost namenili akciji »zaključni račun organizacij združenega dela 1983« in pripravi gospodarskih načrtov organizacij združenega dela za letošnje leto.

Cilj tega delovanja je seznanjanje delavcev s celoto problemov družbene reprodukcije in usposabljanje za preverjanje rezultatov gospodarjenja in upravljanje z družbenimi sredstvi, s sorodnimi organizacijami združenega dela. Na tej podlagi naj bi sprejeli ukrepe za boljše gospodarjenje in takšne gospodarske načrte za leto 1984, ki bodo vključevali naloge dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije in cilje ekonomske politike, za katere smo se dogovorili v resoluciji.

Na podlagi sprejetih usmeritev je v vseh okoliših stekla dogovorjena politična in samoupravna aktivnost, tako da lahko podamo takšno sklepno oceno:

Letošnja akcija »zaključni račun 1983« je bila najširša družbeno-politična in samoupravna aktivnost, ki je dosegla svoj namen. Pozitivni premiki so v njeni vsebinski usmerjenosti in v širokem delovanju, v pobudah delavcev za boljše gospodarjenje. Ponekod še podcenjujejo in ne razumejo tega delovanja, imajo indiferenten odnos do uspešnosti dela poslovnih struktur ali opažamo še druge pomanjkljivosti, ki pa ne morejo zasenčiti celotnega uspeha in pomena te akcije.

Upoštevač zaostrjene razmere moramo letos v zvezi sindikatov še posebej pozorno in sproti spremljati rezultate gospodarjenja. Ukrepi za doseganje ciljev ekonomske politike bodo marsikatero organizacijo združenega dela postavili v težji gospodarski položaj, zato bi morale organizacije združenega dela že na osnovi rezultatov prvega trimesečja oceniti materialne posledice teh ukrepov in v organizacijah združenega dela, kjer se bodo pojavile motnje v poslovanju, pripraviti program odpravljanja teh motenj, kot to zahteva 152. člen zakona o združenem delu. Pri tem velja opozoriti, da je redno mesečno najmanjše kreditov za izplačilo osebnih dohodkov ali pa potreba po nenormalno visokem dvigu cen zelo resna motnja v poslovanju organizacij združenega dela.

Pozitiven rezultat gospodarjenja v preteklem letu je prav gotovo za 3,7 % večja proizvodnja, 2,2 % višja produktivnost, 17 % višji izvoz na konvertibilno področje in še nekateri drugi dosežki. Pozitivna gibanja teh kazalcev v prvem trimesečju letos so spodbuda za nadaljevanje ofenzivne ekonomske politike v letošnjem letu. Svoje naloge pri povečanju proizvodnje, izvoza in dohodka smo že opredelili s programom naših aktivnosti za uresničevanje dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, naša odgovornost pa je, da jih še dosledneje in hitreje uresničujemo. Pri tem moramo še posebej

spodbujati vse oblike združevanja dela in sredstev ter samoupravnega sporazumevanja.

Obvladovanje inflacije in cen je zaradi medsebojne povezanosti z realnim tečajem dinarja, obrestmi ter drugimi finančnimi tokovi, življenjskim standardom, osebnimi dohodki in socialno varnostjo, predpostavka realizacije celotnega dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije sploh. Zaradi te povezanosti je njeno obvladovanje med prednostnimi nalogami letošnje ekonomske in razvojne politike.

Zvezni izvršni svet predlaga za letošnje leto t.i. politiko kontrolirane oziroma programirane inflacije. Ker pa gre tudi pri programirani inflaciji vendarle za uveljavljanje gospodarjenja na ekonomskih načelih kot podlagi samoupravljanja, kar pomeni, da se odgovornost za politiko cen v veliki meri prenaša na združeno delo, je predsedstvo podprlo politiko kontrolirane inflacije. Predlagam, da jo podpre tudi republiški svet. Toda ne za vsako ceno. Instrumentarij kontrolirane inflacije mora zagotoviti samoupravno sporazumevanje o cenah proizvodno in poslovno povezanih organizacij združenega dela na podlagi skupnega prihodka in dohodka. V sindikatih moramo spodbujati takšno samoupravno sporazumevanje na osnovi meril, ki jih vsebuje protiinflacijski program, zavrniti pa tista, ki vodijo vse subjekte v povprečje, ki ne spodbujajo boljšega gospodarjenja.

Nekateri predlagani ukrepi za t.i. finančno konsolidacijo gospodarstva bodo slabo vplivali na osebne dohodke organizacij združenega dela, ki finančno ne bodo pokrile izgube oziroma ki ne bodo poravnale svojih obveznosti do dobaviteljev. V organizacijah združenega dela naj osnovne organizacije zveze sindikatov dajo pobudo, da delavci ocenijo, kakšne bodo materialne posledice in v kolikšni meri bodo gospodarski ukrepi na cenovnem, finančnem in drugih področjih vplivali na njihov družbenoekonomski položaj. V vseh organizacijah združenega dela si moramo prizadevati, da bodo gospodarski načrti vsebovali ukrepe za doseganje takšnih proizvodnih, izvoznih in poslovnih rezultatov, ki bodo onogočali ustavitve padanja realnih osebnih dohodkov.

Da bi o milili vpliv nekaterih ukrepov za doseganje ciljev ekonomske politike na življenjsko raven in socialno varnost, je Zvezni izvršni svet dal pobudo za sklenitev posebnega družbenega dogovora za zaščito življenjskega standarda, s katerim predlaga za najbolj ogrožene kategorije prebivalstva t.i. draginjski dodatek. Predsedstvo je ta predlog obravnavalo in uvažanje draginjskega dodatka zavrnilo kot nesistemski ukrep. Sklenilo pa je, da je v republiškem svetu potrebno takoj pripraviti konkretne predloge za zagotavljanje socialne varnosti delavcev za zaostrenih razmerah.

Povzetki iz razprave

Franc Hribar

Dinamična rast industrijske proizvodnje je značilna tudi za letošnje prve mesece. To pomeni, da smo začeli spreminjati delovne navade in odnos do dela. Toda sindikati in tudi druge družbenopolitične organizacije ne obvladujemo problema nelikvidnosti in cen. V tozidih se namreč uveljavljajo zasebno lastniški interesi in vsi čakajo na odmrznitev. Marsikje špekulirajo z blagom in ponekod primanjkuje sladkorja, moke, olja in še nekaterih drugih živil. V nekaterih poslovnih strukturah so začeli razmišljati, da je boljše, če se ustvari umetni vtis, češ da teh dobrin ni, da bi lahko izsilili višje cene. Morali bomo vztrajati na tem, da bodo odgovarjali za takšno cenovno politiko in ukrepe, ki nimajo nobene osnove v stabilizacijskem programu.

Veliko govorimo o zmanjšanju skupne porabe. V Ljubljani manjka za skupno porabo 120 starih milijard, za splošno porabo pa 30 do 40 milijard dinarjev. Z manjšimi sredstvi pa najbrž ne moremo zagotavljati enake vsebine, še zlasti, ker marsikje v zdravstvu še ne razmišljajo dovolj o racionalizaciji dela.

Še beseda ali dve o morali. V Ljubljani 55 tisoč stanovalcev ni plačalo stanarin, med njimi so tudi sindikalni delavci in funkcionarji. V sindikatih bomo morali nameniti več pozornosti takim in podobnim pojavom nemoralnega odnosa do družbenih sredstev.

Karel Rozman

Preteklo leto je bilo za gradbenike leto preizkušanj, saj smo imeli vrsto težav, ki so vplivale na naše delo. Rezultati poslovanja v primerjavi z ostalimi panogami gospodarstva niso dobri, saj ne ustvarjamo ustrezne akumulacije in zaostajamo z rastjo OD. Osebni dohodki so nizki tudi zato, ker namenjamo velik del lastnih sredstev za to, da sploh lahko delamo. Zapiranje tržišč v republiške, regijske in občinske meje je zaskrbiljujoče. Izgube se povečujejo tudi zaradi cenovnih neskladij. Cement se je na primer podražil za 76 %, gradbeni material, ki ga izdelujemo, pa le za 35 %. V sosednji republiki pa so cene opkarniških izdelkov za 25 % višje od naših, pri tem pa imajo energijo za 100 % cenejšo. Skrbi nas lahko tudi precejšnje število bolniških staležev, ki so posledica dela »na črno«, le tega pa pogosto financirajo vodilni delavci za zidavo svojih vikendov in stanovanjskih hiš.

Janez Cigler

Zaostrene gospodarske razmere narekujejo takojšnje ukrepe. V revirskih občinah smo zato prav v teh dneh sprejeli skupne naloge, od njihove uresničitve pa je predvsem odvisen hitrejši razvoj naše regije. Med prednostne naloge smo uvrstili povečevanje izvoza, proizvodnje in ustavitve zmanjševanja realnih osebnih dohodkov. Predlagam, da v vsem jugoslovanskem prostoru zaostriamo odgovornost predlagateljev podražitev.

Še nekaj besed o davčni politiki. Običajno najbolj obdavčimo življenjsko najpomembnejše izdelke, kar skrivamo v statističnem povprečju.

Tudi zvezna vlada bi morala zmanjšati zvezni proračun in carine za tiste artikle, ki jih doma ni.

Brane Mišič

Nelikvidnost je zelo velika, po podatkih Zavoda za statistiko pa je stanje plačanih računov v marcu dobro. Ne vem, kdo koga »farba«. Položaj še vedno prikazujemo v nerealni luči. Dogovor o družbeni usmeritvi razporejanja dohodka še vedno ni speljan v planske akte. Marca so nekateri ozdi povečali OD za več kot bi smeli. Mislim, da se moramo nad tem zamisliti, če naj bo nagrajevanje po delu temeljna obramba delavskega razreda pred administrativnimi ukrepi.

Štefan Sobočan

Čim višjo ceno dosežemo, večji je dohodek in OD. Žal smo v naši družbi tako naravnani ali če hočete vzgojeni, da vse gledamo skozi svoj žep, ne vidimo pa drugih siromašnejših žepov, še manj pa našo siromašnejšo družbo. Na kongresu smo v en glas rekli, plačilno sredstvo je dinar. Žal ni tako. Tovarišice in tovariši, zelo žalostno je, ko moraš v trgovini reči kupcu, pralni stroj lahko kupiš samo za devize, dobesedno dinarje deviznega porekla. Ravno tako si pride-lovalec, ki prideluje strateško pomembno hrano, ne more kupiti osnovnih strojev, kot so traktor, razni priključki in nadomestnih delov za dinarje, ampak v glavnem samo za devize. Kakšen odgovor dobimo? Čisto preprost, dajte nam OD v devizah, ali pa plačajte poljske pridelke v devizah.

Franci Kralj

Žalostno je, da morajo usnjarji kupovati kože v Avstriji, ki pa imajo jugoslovansko oznako. Tudi najboljši les (hrastovina) izvažamo. Težko je s slabšo surovino konkurirati ostalim državam v Evropi. In še nekaj: gozdna gospodarstva še dosegajo dober posek lesne mase, v zasebnem sektorju pa ponekod le 41 % posek. Zakaj? Kmet in ustrezen plačan za svoje delo, zato ni zainteresiran, da bi sekal gozd.

Jože Knez

Cene so v ospredju politične akcije v gospodarskih organizacijah. Poglavitno vprašanje je, kako jih oblikovati. Smo pravzaprav med kladi-vom in nakovalom. Cene lahko sprostito, toda oblikovale se bodo po logiki močnejšega. Zato nekateri predlagajo državno oziroma družbeno kontrolo cen. Družbena kontrola cen pa je pravzaprav dogovarjanje o višini cen v združenem delu. Zato bi morali ugotoviti, ali je združeno delo sposobno dogovarjati se o razumnih cenah. Divjanja cen ne moremo dovoliti, določena fleksibilnost cen pa je potrebna. Problem pa je miselnost v gospodarstvu, ki ne upošteva potrošnika in inflacijske nevarnosti. Jugoslovanska tržišča je zaprti pred tujo konkurenco, številne OZD so v monopolnem položaju diktiranja cen. Zato so pozivi k povsem svobodnemu oblikovanju cen v tem trenutku brez stvarne podlage.

Janez Železnik

Predsedniki osnovnih sindikalnih organizacij morajo pogosto sprejemati že sprejete predloge. Zato bi morali zaostriiti odgovornost posameznika in nosilcev nalog v združenem delu. Osnovne sindikalne organizacije naj bi terjale posebno odgovornost tistih odgovornih delavcev, ki so člani zveze sindikatov. Sindikalni aktivisti naj družbenopolitično usposablajo sindikalno članstvo, tako da bomo dobili polno podporo nosilcev teh nalog za akcije. Z večjim družbenopolitičnim znanjem in sposobnostjo bodo lahko učinkoviteje pripomogli k izpolnjevanju ciljev.

Marija Pukl

Ko govorimo o ukrepih, ki se jih moramo držati, bi morali videti tudi človeka. Akcija bo namreč uspešna le, če jo bo sprejela večina delavcev. Zato smo na svetu za delovne in življenjske razmere delavcev ocenili, kaj ukrepi pomenijo za delavca in kakšen vpliv bodo imeli na življenjsko raven delovnih ljudi. Odločno smo zavrnili predlog zveznega izvršnega sveta o draginskih podatkih, ker smo menili, da je to korak nazaj v socialni politiki.

V organizacijah združenega dela smo vzeli za izhodišče socialne varnosti delo in rezultate dela. Kajti najbrž je čas, da politične usmeritve dobijo tudi konkreten strokovni izdelek, ki bo podlaga za izpeljavo strukturalnih sprememb v družbi.

V zvezi sindikatov moramo stalno skrbeti za odpravljanje nizkih osebnih dohodkov in zahtevati racionalizacijo vsega, kar preveč bremeni dohodek tako v OZD kot v vsej družbi. Predlagamo, da najbolj socialno ogroženi in prizadeti delavci ne bi plačevali prispevkov za obrok med delom, da je treba regres za letni dopust deliti namensko in bolj diferencirano kot doslej, da je treba pri oddihu in rekreaciji posvetiti vso pozornost tistim oblikam, ki ugodno vplivajo na ohranjanje delavčevega zdravja in sposobnosti, in da solidarnostno pomoč namenimo konkretno, na primer za kurjavo, ozimnico itd.

Svet za delovne in življenjske razmere se je zavzel tudi za razbremenjevanje proizvodov in storitev osnovnega življenjskega standarda. Posebni poudarek pa je bil na tem, da naj bodo življenjske potrebščine glede na ceno dostopne delovnim ljudem. Poleg ekonomske funkcije bi morali torej krepiti tudi socialno.

Pavla Peitler

ŽG Ljubljana je v letu 1980 poslovala v izredno težkem položaju. Kljub znižani amortizaciji za skoraj milijardo dinarjev nismo ustvarili niti minimalno potrebnih sredstev poslovnega sklada za kritje tekočih obveznosti po sprejetju samoupravnih sporazumov za finansiranje razvoja gospodarske infrastrukture SR Slovenije za 234 milijonov dinarjev, niti najnujnejših sredstev za skupno porabo za druge namene ŽG Ljubljana v višini 254 milijonov dinarjev. Spet pa je bil zaradi reševanja enostavne reprodukcije okrnjen program razvoja. Posledica takšnega stanja je zelo velik primanjkljaj trajnih obratnih sredstev za okoli milijardo in pol in pa le za dobro polovico uresničen program ŽG Ljubljana v letih 1981—1983.

Ob sedanji ravni cen železniških prevoznih storitev in ob povračilih stroškov enostavne reprodukcije po stopnji 1,8 % pa ob planu za leto 1984 ni krito okoli 4 milijarde dinarjev enostavne reprodukcije, kar vse bi morala pokriti korekcija cen za železniške prevozne storitve ali pa tudi kakšni drugi ukrepi, na primer v zvezi s posebnim kriterijem velikih tečajnih razlik.

Omenila bi še to, da cene v železniškem prometu zaostajajo za 250 % za splošno ravno cen. Ob tem se mora zagotoviti 100 % devizna poravnava obveznosti uporabnikov v luškem prevozu na relacijah, sprejeti pa tudi ustrezne rešitve za zagotovitev trajnih obratnih sredstev. Če trajna obratna sredstva ne bodo zagotovljena, se bodo naložbe še dodatno bistveno zmanjšale. To bi imelo izredno hude posledice za širšo družbeno skupnost, saj ŽG Ljubljana že sedaj zaradi vse večjega števila ozkih grl v infrastrukturi in kljub najmanjšim tujim vagonov ne more prepeljati vsega blaga, ki se zaradi energetske krize vse bolj vrača na železnico.

Samo za popestritev: da bi v letu 1983 čim bolj zadostili potrebam gospodarstva s prevozi blaga v izvozu, je železniško gospodarstvo moralo odklanjati celo tranzit, iz katerega dobi plačilo v suhih ameriških dolarjih in po trikrat večji tarifi, kot jo dobi od notranjih prevozov, s tem da so za izvoz cene računane tudi na notranje prevoze.

Srečko Meh

Na volilni konferenci ZK v naši občini smo celovito obravnavali prizadevanje delavcev Gorenja in dali vso podporo začasnemu poslovodnemu odboru in družbenopolitičnim organizacijam. Še posebej je bilo ocenjeno delovanje sindikata in samoupravnih organov, ki so odločilno pripomogli k spreminjanju razmer v tovarni Gorenje. Podpiram predlog, da se reprodukcijska veriga aktivneje vključi v pomoč Gorenju.

V premogovništvu in elektrogospodarstvu so težave. Ne vemo, kako bomo pokrili izgube. Strinjamo se, da so potrebne ukrepi za boljše gospodarjenje. Odločno pa nasprotujemo odločnemu in nepotrebnemu pisanju sanacijskih ukrepov, ki ne prinašajo nobenih koristi. Mislim, da moramo v zvezi sindikatov vztrajati pri doslednem izpolnjevanju družbenega dogovora o gibanju osebnih dohodkov v elektrogospodarstvu. Vendar pa moramo vztrajati na načelih nagrajevanja po delu, ne pa da se dohodek deli po dvanajstih. Opozoril bi še na to, da rudarji v Sloveniji nismo začeli akcije za bonifikacijo delovne dobe. Podrobno je predlog izdelal Zvezni izvršni svet, vendar se podpisniki (izvršni svet in gospodarska zbornica) z njim ne strinjajo. Rudarji zahtevajo, da se to uredi, saj bo začel veljati novi zakon. Na koncu podpiram zahtevo o zmanjševanju režije. Vendar mislim, da bi morali v zvezi sindikatov voditi akcijo odpiranja novih delovnih mest in zahtevati programe.

Ana-Marija Melanšek

Sem delavka Gorenja, članica koordinacijskega odbora sindikata Gorenje SOZD in članica Republiškega sveta Zveze sindikatov Slovenije. Zato še toliko bolj čutim dolžnost, da danes pred Republiškim svetom spregovorim o Gorenju, o razmerah v Gorenju, o naporih za sanacijo Gorenja in o vlogi in aktivnostih sindikata pri tem.

Delavci Gorenja so v tem trenutku ponosni in

zaskrbljeni. Ponosni so na rezultate, ki so bili doseženi v preteklih devetih mesecih, ponosni na podporo in solidarnost, ki jo izkazujejo drugi delavci v občini Velenje, v sosednjih družbenopolitičnih skupnostih in reprodukcijski verigi. Zaskrbljeni pa so, ker še vedno ni odločilnih in sistemskih rešitev, ki bi dejansko omogočile, da začnejo izvajati sanacijski program v vseh točkah, ne pa predvsem na področju dviga fizične proizvodnje, produktivnosti in izvoza, ki ne dajejo planiranega dohodka zaradi cenovnih neskladij, nepokritosti izgub, dragih kratkoročnih kreditov itd.

Vprašanje nepokritih izgub in grožnja ponovnega upadanja proizvodnje je razlog za zaskrbljenost. V Gorenju lahko večkrat slišimo stavek: »To je zadnja sanacija, ki jo delamo v Gorenju. Ali bomo Gorenje sanirali, ali pa ga ne bo več!« Drugih možnosti ob teh ogromnih izgubah ni. Žal je obseg teh izgub takšen in morebitne socialne posledice tako velike, da je sedaj problem sanacije Gorenja problem Slovenije. Trdim, da vsem delavcem Gorenja ne moremo naprtili krivde za izgube in položaj Gorenja. Ti delavci so dokazali, da znajo in morejo delati drugače. To so dokazali v letih graditve Gorenja, to so dokazali sedaj ponovno. Gorenje je 9.000 delavcev in družin v Velenju in sosednjih občinah, Gorenje je 17.000 delavcev in njihovih družin v sestavljeni organizaciji združenega dela, Gorenje je navsezadnje tudi nekaj 10 tisoč delavcev pri naših dobaviteljih v reprodukcijski verigi.

V zadnjem času se večkrat slišijo razmišljanja, da se le z ukrepi družbenega varstva da učinkovito reševati probleme in odpravljati težave v OZD. To so le zlonamerni namigi o nesposobnosti samoupravnega razreševanja. Izkušnje, ki jih imamo v Gorenju, so jasno pokazale prav nasprotno. Rezultati, ki so bili doseženi, niso posledica krnjenja samoupravljanja delavcev, temveč posledica dosežene večje enotnosti pri opravljanju vseh nalog ter odgovorna in strokovna priprava sanacije, ob večji angažiranosti tako poslovnih kot strokovnih in političnih delavcev. DPO so bile še bolj dejavne. Sindikat je bil glavni nosilec razprav in akcij pri obravnavi analize stanja v SOZD Gorenje.

Koordinacijski odbor je ocenil, da so bila zbrana pomembna sredstva, da pa še obstoje možnosti znotraj reprodukcijske verige, ki jih v Gorenju sami ne moremo odpreti.

Zato Koordinacijski odbor predlaga Republiškemu svetu ZSS in Republiškemu odboru sindikata delavcev kovinske in elektro-industrije Slovenije, da skupaj proučimo te možnosti in zastavimo ustrezne akcije. Pritegniti bi bilo treba tudi Gospodarsko zbornico Slovenije in nameniti več sredstev iz sklada rezerv občin v naši republiki. Predlagam, da republiški svet ZSS to pobudo sprejme.

Slavica Juršič

Izhajam iz delovne organizacije Cevovod TOZD Proizvodnja investicijske in splošne opreme, kjer delo združuje okoli 200 delavcev, na ravni DO pa okoli 670.

Naj poudarim, da je razbremenjevanje gospodarstva v tem trenutku resna družbena uredba, ki bo po naši oceni postavila porabo družbenih sredstev na realno podlago. Vsi subjekti pa se morajo zavedati, da je gospodarstvo v krizi tudi zaradi pretirane družbene porabe sisov.

Borimo se edino, da ne bo dobro zamišljena akcija, ki jo sedaj vodimo, ostala le pri obljubah. Če se bo to dogodilo, si bomo lahko kasneje očitali, da smo spet zamudili priložnost, da bi postavili stvari na pravo mesto.

Kaj so cene in kakšen vpliv imajo na poslovanje, so nam pokazali rezultati poslovanja v letu 1982, ko smo se komaj izognili neugodnemu rezultatu.

Zakaj?

Cen izdelkov nismo zadosti hitro in skladno prilagajali cenam reprodukcijskega materiala in zato smo zašli v nevarne dohodkovne probleme. Te smo reševali z vrsto notranjih ukrepov, ki so nam seveda dali ustrezne rezultate in ne nazadnje tudi s preusmeritvijo proizvodnega programa.

Odmrznitev cen pričakujemo z negotovostjo, saj se bojimo, da jih ne bo mogoče prilagoditi veljavnim cenam reprodukcijskega materiala. Reči moram, da je okoli 40 % našega proizvodnega programa pod kontrolo cen.

Naša temeljna organizacija je v zadnjih dneh januarja doživela neprijetne trenutke, ki so bili posledica izsiljenega sestanka. Ta je na ravni DO pokazal na vprašanja, ki so dalj časa zanimala delavce tozda. Gre predvsem za vprašanje OD. Strokovna komisija, ki je pripravljala novo vrednotenje del in nalog, je z delom hudo kasnila. Sedaj — dva meseca po tistih dogodkih, lahko rečem le to, da nam je vse skupaj koristilo.

Stare naloge (tu mislim na vrednotenje del in nalog) so bile opravljene hitreje, odgovornost za uveljavljanje sklepov se je zaostrila, do vprašanja informiranosti oz. dezinformiranosti smo postali pozornejši. Skratka, zdi se mi, da smo postali bogatejši za izkušnjo, za katero pa mislim, da za sabo ni pustila neugodnih posledic.

Rudi Perozzi

Organi sindikatov in osnovnih organizacij v severnoprimorski regiji se aktivno vključujejo v stabilizacijska prizadevanja. Toda rezultati so različni. Sindikat je na primer odigral veliko vlogo pri obravnavi zaključnih računov. Toda dosežki na področju prometa in zvez so preskromni. Ni denarja za razvoj, ljudje pa si ne morejo privoščiti telefona.

Dušan Bavdek

Republiški odbor sindikata delavcev zdravstva in socialnega varstva se je opredelil za učinkovitejšo in boljše organizirano zdravstveno varstvo in socialno skrbstvo. Vendar se že dlje časa realno zmanjšuje delež sredstev za obe področji, potrebe pa se celo povečujejo. Občinske zdravstvene skupnosti in OZD zdravstva so sprejele lastne stabilizacijske načrte in v njih upoštevale lastne specifične razmere. Republiški odbor je v letošnjem letu na eni izmed zadnjih sej obravnaval uresničevanje stabilizacijskih usmeritev in ukrepov na področju zdravstvenega in socialnega skrbstva. Ocenili smo, da so v nekaterih okoljih dosegli pričakovane rezultate. Pri tem pa ne moremo mimo dejstva, da se nam vsa stabilizacijska prizadevanja v OZD med zdravstvenimi delavci praktično izničijo, ker se pri dogovarjanju o sredstvih, pridobljenih s svobodno menjavo dela, dogovarjamo le o indeksnih razmerjih in nič ali bore malo ocenjujemo vsebino in kakovost dela. Stopnja

akumulativne sposobnosti zdravstvenih organizacij znaša le še 1,2%. Stopnja reproduktivne sposobnosti, kjer je upoštevana tudi amortizacija, pa znaša 4,8%. Vse to pa ne prispeva k dobremu razpoloženju delavcev. Šest odstotkov delavcev v zdravstvu prejema manj kot 10.000 din OD. Po podatkih Komiteja za zdravstvo se razkorak v OD med delavci materialne proizvodnje in delavci zaposlenimi v zdravstvu še večja in je vsaj za 3,5% večji, kot bi smel biti.

Štefan Kamin

Znano je, da je akumulativna sposobnost našega gospodarstva zelo nizka. Vzrokov za takšno stanje je seveda več, med njimi tudi prevelika obremenitev gospodarstva.

Obremenitev gospodarstva je zelo široka, ne gre le za skupno in splošno porabo. Zaradi tega bi morali pri razbremenjevanju gospodarstva temeljito pretehtati vsak prispevek, ki ga imamo in ga prilagoditi družbenogospodarskemu položaju. Doslej smo premalo razmišljali o zmanjšanju vrste prispevkov s področja materialnih samoupravnih interesnih skupnosti, ki se štejejo kot del gospodarstva in mu tudi del sredstev vračajo v obliki infrastrukturnih objektov.

Nič nismo storili, da bi zmanjšali administracijo, število sej skupnosti, skupščin in s tem gradivo za te seje je preveliko, še vedno prepogosto dopolnjujemo zakone in predpise ter sprejemamo nove. Tudi to veliko stane.

Po drugi strani pa rečemo sredstva za skupno in splošno porabo, zaradi česar nekatere dejavnosti kot npr. šolstvo ne morejo več živeti. In še so predvidene omejitve. Delež sredstev za izobraževanje v družbenem proizvodu je v letih od 1978 do 1982 padel s 4,58 na 3,73. V letu 1982 je bil osebni dohodek učitelja v osnovni šoli 70% poprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu, v usmerjenem izobraževanju pa 90% poprečnega osebnega dohodka v gospodarstvu. V letu 1983 bo zaostajanje še večje.

Še vedno obstaja prepričanje, da je v šolstvu še veliko rezerv v dodatnih programih oz. da financiranje lahko prenesemo na starše. Ti tako imenovani dodatni programi so po svoji vsebini takšni, da ne predstavljajo nobenega razkošja, marveč so to le oblike vzgojnoizobraževalnega dela, ki dopolnjujejo pouk v smislu družbenih ciljev na področju vzgoje in izobraževanja. Nadaljnje zmanjševanje sredstev vzgoje in izobraževanja zlasti v osnovnem šolstvu ni možno. Če bi hoteli razmere zlasti na področju osebnih dohodkov kolikor toliko uskladiti z osebnimi dohodki v gospodarstvu, bi morali letos v vzgoji in izobraževanju izvesti resolucijske omejitve. Za prosvetnega delavca značilna skromnost in potrpežljivost ima svoje meje. Tudi ta delavec mora biti za svoje delo stimuliran, čeprav direktno ne ustvari nove vrednosti.

Sindikati ne smemo dopustiti, da bi problemi v šolstvu povzročili daljnosežne posledice za mlade generacije.

Lazar Zarić

Želel bi vas pozdraviti v imenu Sveta Zveze sindikatov Jugoslavije.

Spregovoril pa bi o dveh vprašanjih:

o rezultatih poslovanja in o politiki cen. Kot sem prebral v vaših gradivih, je v prvem četrtletju v SR Sloveniji konvertibilni izvoz večji za 17%, proizvodnja pa za 6,4%. V SFRJ je izvoz

večji za okoli 13,1%, industrijska proizvodnja pa za 3,6%. Začetni rezultati so torej ohrabrujoči, še zlasti v vaši republiki. Ustvarili ste ustrezno ozračje za vaše nadaljnje delo. Te rezultate moramo še bolj afirmirati med delavci in v naši javnosti, da si bo lahko le-ta ustvarila vtis, kako uresničujemo dolgoročno gospodarsko stabilizacijo.

Odmrznitve cen ne smemo razumeti kot ključno gospodarsko potezo, saj bomo morali sprejeti še vrsto spremljajočih ukrepov, toda res je, da z njimi kasnimo in da bodo obdržali administrativni značaj. Brzdanje previsoke inflacije v sedanjem položaju, ko še nismo sprejeli novega zakona o cenah, vsekakor zahteva uveljavljanje ekonomskih, administrativnih in političnih ukrepov.

Boris Lipužič

V zadnjih mesecih je vedno več opozoril iz vzgojno-izobraževalnih organizacij, da ni več vzdržno tolikšno zaostajanje valorizacije osebnih dohodkov učiteljev. Še posebej povzročajo razburjenje znatne razlike v osnovah OD učiteljev istih predmetov in istih strok v posameznih občinah pa tudi v republiškem obsegu. Mislim,

da se moramo z vso resnostjo, ne samo zamisliti, ampak tudi hitro ukrepati in iskati rešitve iz tega položaja. Vendar menim, da bi bilo ob tem treba nekoliko kritično pogledati materialne razmere. Nedvomno je tudi vzgojno-izobraževalna dejavnost predimenzionirana kot vrsta drugih dejavnosti, ki jih družba spriču ustvarjanega narodnega dohodka ne more vzdrževati v sedanjem obsegu. Tu mislim konkretno na podvajanje vzgojno-izobraževalnih programov v srednjem in visokošolskem izobraževanju itd., o čemer je bilo veliko govora. Če bomo ohranjali ali celo širili sedanji obseg in kvantiteto vzgojno-izobraževalne dejavnosti, se bo še poslabšal gmotni položaj učiteljev. V zadnjih 6 letih se je delež družbenega proizvoda za vzgojnoizobraževalno dejavnost po podatkih Zavoda za statistiko zmanjšal za 0,80% družbenega proizvoda. Hkrati ugotavljamo, da ne bo mogoče zviševati prispevnih stopenj za izobraževanje in povečevati obremenitev gospodarstva, ukrepi pa težijo celo k zmanjševanju prispevnih stopenj. Takšne razmere in možnosti zahtevajo premik nekaterih etap v razvoju posameznih segmentov vzgojno-izobraževalne dejavnosti, ki niso najbolj nujne in prednostne.

SKLEPNA BESEDA Marjana Orožna

Razpoloženje delavcev je takšno, da še lahko računamo na njihovo pripravljenost pri uveljavljanju sprejete politike v letu 1984. Naš temeljni cilj pa je ustaviti padanje realnega osebnega dohodka in reproduktivne sposobnosti gospodarstva. To so potrdile tudi razprave o rezultatih gospodarjenja v letu 1983, ki so bile prav gotovo korak naprej, čeprav povsod z vsebino z vidika krepitve družbenoekonomskega položaja delavca kot samoupravljalca še ne moremo biti v celoti zadovoljni. Mislim pa, da je zelo spodbudno, da se ofenzivna naravnost gospodarske politike nadaljuje, tako kot smo jo zastavili z resolucijo in z našo družbenopolitično akcijo. V zvezi sindikatov moramo storiti vse, da se bo ta težnja še nadaljevala.

Toda ob tem se moramo zavedati, da smo v prelomnem obdobju, kajti ugodno razpoloženje se lahko kaj hitro začne spreminjati, če ne bi izpolnili dveh pogojev: prvič, če dejansko ne bi začeli uresničevati prve faze dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije, se pravi gospodariti po ekonomskih načelih in če ne začnemo v zvezi s tem konkretno obračunavati z izgubami in z njihovimi vzroki. Slabo gospodarjenje namreč ukinja ustavno pozicijo delavca, ko naj bi odločal o materialnih pogojih svojega dela oz. o dohodu.

Zvezna skupščina je sprejela zakon, ki določa, da bodo delavci v organizacijah z izgubo in nelikvidnostjo morali znižati OD. Izjeme bodo možne le v elektrogospodarstvu, črni metalurgiji in še nekaterih panogah. Zato mislim, da bi morali storiti vse, da delavci Gorenja, Industrije motornih vozil v Sloveniji in morda še koga, ne bi prišli v takšen položaj. Zagotoviti je treba sredstva za sanacijo izgub oz. za njihovo finančno kritje, kar ni le interes delavcev Gorenja in Industrije motornih vozil, ampak je interes vsega slovenskega in tudi jugoslovanskega združenega dela, saj so te organizacije združenega

dela poslovno aktivne v vsem jugoslovanskem prostoru. Mislim, da bi bilo prav, da v ZSS to akcijo zbiranja sredstev podpremo. Očitno pa je, da brez združevanja čistega dohodka vprašanja izgubarjev ne bomo rešili.

Drugi pogoj, da se razpoloženje ne bi poslabšalo, pa je naša sposobnost in sposobnost družbe kot celote, da zajezimo inflacijo. To pa pomeni, da moramo predvsem uskladiti ponudbo in povpraševanje. Poraba torej ne sme presežati obstoječih materialnih možnosti. Če bomo porabili tisto, česar še nismo ustvarili, bo inflacija vse večja. Se pravi, da imajo vse razprave o razbremenjevanju gospodarstva svojo objektivno, materialno podlago. Zdi pa se mi, da v tem pogledu še nismo dozoreli in da je v nas, v delavskem razredu, še veliko dvojnosti, še veliko parcialnih, kratkoročnih interesov. In zato je tembolj pomembno, da sindikat delavcem razgrne celoto problemov reprodukcije. Če bo vsak videl le reprodukcijske probleme lastne panoge, združenemu delu ne bo uspelo združiti svojih sil.

Vsi smo proti inflaciji, najrajši pa bi vse to, kar imamo, obdržali. Toda morali bi videti, kdo je bolj za stabilizacijo, ali pa bolj za to, da obvladamo inflacijo. Ugotavljamo, če gledamo rezultate gospodarjenja v lanskem letu, da so se najbolj stabilizacijsko obnašali delavci v združenem delu in osebni dohodki. Najmanj pa razni indirektni fond, skladi skupne porabe, razne naložbe, kreditni odnosi.

Morali bi si prizadevati, da bi premagali težave med združenim delom na področju proizvodnje in družbenimi dejavnostmi. Vzpostaviti moramo nove kakovostne odnose in nov način sporazumevanja in usklajevanja teh interesov. Vprašanje je, ali je dosedanja obseg zdravstvenih pravic mogoče ohraniti v zaostrenih ekonomskih razmerah. Seveda ni interes slovenskega združenega dela, da začnemo odpustčati

zdravstvene delavce. Ni pa res, da se ne da nič narediti. V družbenih dejavnostih je veliko kolektivno-lastninskega odnosa. Delitev dela na področju zdravstva je premalo racionalna, pacienti čakajo na preglede mesec dni ali celo dalj časa.

Združeno delo ponovno dobiva nazaj pristojnosti in lahko oblikuje cene in tako tudi svoj dohodek. Upoštevati pa mora merila, ki so določena v zakonu o cenah.

Toda nekateri se zavzemajo za oblikovanje cen na osnovi ekonomskih meril. In mislijo le na dvig cen, ne vidijo pa hkrati, da poskušamo spremeniti družbenoekonomske odnose in da odgovornost za gospodarjenje prenašamo na temeljne organizacije združenega dela. Mislim, da bi morali v zvezi sindikatov posebej poudariti problematiko združevanja. Tu so naše največje rezerve, ne samo za zmanjševanje skupnih stroškov ali t. i. podjetniške družbene režije, ampak tudi stroškov na enoto proizvoda. Tu nas čakajo največje naloge. Prav bi bilo, da v praksi začnemo lomiti podjetniško, kolektivno-lastninsko miselnost, ki vse stroške prenaša na cene in prek cen oblikuje dohodek. Zdaj prihaja čas, ko

to ne bo več možno. In tisti, ki ne bo imel koncepta povezovanja in združevanja, bo moral nositi vse posledice.

V zvezi s cenami smo na seji predsedstva dali pobudo za začetek dogovarjanja znotraj reprodukcijskih povezav. V Zvezi sindikatov Hrvatske so se organizirali tako, da bodo do konca tedna poznali 70 % predlogov za podražitve. Mi v tem ne bomo uspeli. Vemo pa, da so predlogi za spremembo cen daleč nad tistimi, kar je predvideno v t. i. projekciji cen, ki jo nekateri kritizirajo, drugi ji pravijo, da je limit, v bistvu pa je projekcija okvir in družbena konvencija, do kod lahko gremo.

Ne vemo, kako stvari tečejo v praksi, bojim pa se, da je v poslovnih strukturah še veliko odpora proti dogovarjanju, še veliko čakanja, da bodo to opravili drugi v institucijah zbornice, skupnosti za cene itd.

V zvezi z razpravami in kritiko predlogov, o katerih bo odločala Skupščina SFRJ, bi rekel, da bi bilo prav, da vse tiste, ki imajo vrsto kritik in pripomb, pozovemo, naj ponudijo boljše predloge. To velja tudi za sindikat, čeprav nimamo v pomoč analitičnih služb in institutov. Seveda

novih programov ne potrebujemo. Nujne pa so konkretne akcije in ukrepi. Ni namreč več mogoče pristajati na oklevanje. Najslabše za politični položaj in za razpoloženje delavcev je negotovost in iz dneva v dan spreminjajoči se pogoji za gospodarjenje.

V vsaki OZD bo potrebno proučiti vsak predlog o novi ceni izdelkov.

Vsak predlog mora biti usklajen znotraj reprodukcijske verige. To mora biti merilo, na katero se bomo opirali v sindikalni aktivnosti v OZD. Drugih prvin nimamo, ta pa je jasna.

Program socialne aktivnosti ste v razpravi podprli. Zato predlagam, da ga pošljemo vsem dejavnikom v republiki kot podlago za enotno akcijo.

Včerajšnja seja SIS socialnega varstva je že sklepala o tem v glavnem na tej podlagi.

Ne bi smeli ostajati le pri načelnih pripombah, ampak bi morali na osnovi današnje seje in sklepov skušati dati vrsto konkretnih pobud v zvezi z razbremenjevanjem gospodarstva, zniževanjem stroškov in režije, delitvijo dela, združevanjem dela in sredstev in odpiranjem novih delovnih mest za mlade ljudi.

Dejavnost Zveze sindikatov Slovenije pri uresničevanju z resolucijo o družbeno-ekonomskem razvoju za leto 1984 dogovorjenih ciljev in nalog

Družbenopolitično in samoupravno delovanje, ki je bilo leta 1983 intenzivno, je tudi bistveno pripomoglo k temu, da smo kljub zaostrenim gospodarskim razmeram to leto zaključili z nekaterimi ugodnejšimi rezultati od pričakovanih; to so rast proizvodnje, produktivnosti, izvoz, usklajevanje vseh vrst porabe z materialnimi možnostmi. Ti pozitivni trendi, ki so rezultat velikih naporov in pripravljenosti delavcev za izpolnjevanje stabilizacijskih nalog, se nadaljujejo tudi letos, pri čemer pa jim ne sledijo tudi tolikšni dohodkovni in finančni rezultati gospodarjenja.

Pretežno administrativni način določanja pogojev za pridobivanje in razporejanje dohodka je delavcem zožil prostor za samoupravno urejanje odnosov in poslabšal njihov družbenoekonomski položaj, zato mora biti bitka za uresničitev z resolucijo dogovorjenih ciljev in nalog oziroma prve faze dolgoročnega programa gospodarske stabilizacije predvsem bitka za hitrejši razvoj samoupravnih odnosov.

V Zvezi sindikatov Slovenije moramo doseči, da bodo delavci spoznali, da pomeni izpolnitev zastavljenih nalog uresničevanje dolgoročnih interesov delavskega razreda, in da se bodo spodobni v kar najširši povezanosti celotnega združenega dela upreti tako administrativno-etatičnim pritiskom kot kolektivno-lastninskemu ravnanju, ki jih izpodrivata z njihovih ustavnih pozicij, da odločajo o pogojih in rezultatih svojega dela.

Naše sedanje in bodoče delovanje, ukrepi in rešitve morajo pomeniti korenit preobrat pri gospodarjenju z družbenimi sredstvi, kar pomeni,

da morajo vsi dejavniki v naši družbi temeljito spremeniti ravnanje. Doseči moramo najširšo sprostitev vseh ustvarjalnih sil in kar največjo samostojnost in odgovornost subjektov v združenem delu pri učinkovitejšem gospodarjenju, hitrejši rasti proizvodnje, večji vključitvi v mednarodno delitev dela in odpravljanju vzrokov inflacije. Pri tem pa se moramo zavedati, da je potrebno odstraniti vse, kar vztraja na doseženem, neupravičeno pridobljenem položaju v delitvi dohodka, in da bodo morali tisti subjekti, ki se bodo zaradi tega znašli v slabšem gospodarskem položaju, iskati izhod v boljšem delu in gospodarjenju.

1.

Zaostrene gospodarske razmere narekujejo takojšnje ukrepe za večje kontroliranje inflacije, med katere spadajo tudi ukrepi za razbremenjevanje gospodarstva vseh vrst porabe in takšni ukrepi, ki bodo spodbujali h gospodarjenju na ekonomskih načelih. To pa zahteva pospešeno in okrepljeno dejavnost organov in organizacij Zveze sindikatov Slovenije pri mobiliziranju vseh notranjih sil tako v združenem delu kot z uveljavljanjem delegatskega sistema v samoupravnih interesnih skupnostih in v zborih združenega dela za učinkovitejše gospodarjenje in zagotavljanje socialne varnosti delavcev in njihovih družin. Zato bomo v Zvezi sindikatov Slovenije spodbudili izpolnjevanje tehle nalog:

1.

Osnovne organizacije ZSS bodo spodbudile, da v organizacijah združenega dela ocenijo,

kakšne bodo materialne posledice in v kakšni meri bodo gospodarski ukrepi na cenovnem, finančnem in drugih področjih vplivali na njihov družbenoekonomski položaj. Pri tem pa je treba zagotoviti, da se bodo učinki zmanjševanja materialnih stroškov in razbremenjevanja bruto osebnih dohodkov odrazili predvsem v ohranjanju realne vrednosti čistih osebnih dohodkov.

V vseh organizacijah združenega dela bodo ugotavljali, ali gospodarski načrti vsebujejo ukrepe za doseganje takšnih proizvodnih, izvoznih in poslovnih rezultatov, ki bodo ustavili padanje realnih osebnih dohodkov.

V primeru motenj v poslovanju bodo osnovne organizacije ZSS zahtevale izdelavo programa ukrepov za odpravo teh motenj.

2.

V vseh tistih organizacijah združenega dela, kjer tega še niso storili, bodo osnovne organizacije dale pobudo za konkretizacijo določil dogovora o uresničevanju družbene usmeritve razporejanja dohodka v letu 1984 v samoupravnih planskih aktih oziroma z ustreznimi odločitvami, tako da bodo sredstva za osebne dohodke in skupno porabo odvisna od ustvarjenega realnega dohodka. Vzpostavili bodo tudi ustrežna razmerja s sredstvi za akumulacijo in hkrati poveljali na odgovornost zamudnike.

3.

Osnovne organizacije zveze sindikatov bodo v svojem okolju spremljale in ocenjevale pobude za dvigovanje cen izdelkov in storitev v

lastni organizaciji združenega dela. Vztrajale bodo, da predloge za podražitve obravnavajo samoupravni organi in zavračajo vse tiste predloge, ki ne bodo v skladu z družbenimi merili in kriteriji ter politiko gibanja cen, opredeljeno v projekciji gibanja cen v letu 1984. Pri obravnavi predlogov za dvig cen morajo zahtevati razčlenitev stroškov in produktivnosti dela. Hkrati je potrebno zaostri odgovornost poslovnih organov in strokovnih služb v primeru takšnih predlogov, ki niso v skladu z družbeno opredeljeno politiko cen v letu 1984.

4.

Samoupravni sporazumi, s katerimi bo združeno delo urejalo medsebojne odnose pri oblikovanju cen, morajo upoštevati družbena merila in kriterije za oblikovanje cen in temeljiti na skupnem prihodu ali skupnem dohodu iz skupnega poslovanja. Osnovne organizacije in še posebej odbori sindikatov dejavnosti morajo takoj sprožiti pobude za takšno sporazumevanje v vseh oblikah reprodukcijskih in poslovnih povezav.

5.

V vsaki organizaciji združenega dela bodo osnovne organizacije zveze sindikatov zahtevale pripravo in preverjanje programov zmanjševanja proizvodnih stroškov in vseh oblik neproduktivne režije. Preveriti je treba vse vrste stroškov in njihov vpliv na rast dohodka ter zmanjšati vse tiste stroške, ki so posledica slabega poslovanja in gospodarjenja, in tiste, ki ne prispevajo k povečanju dohodka.

6.

Osnovne organizacije zveze sindikatov bodo preverile, ali se uveljavljajo naše usmeritve, da se v vsaki organizaciji združenega dela pripravi program za zmanjševanje kreditne odvisnosti oziroma za izboljšanje likvidnostnega položaja. Le-ti morajo vsebovati ukrepe za optimalizacijo zaloga tako reprodukcijskega materiala in surovin, kot tudi zaloga končnih izdelkov z učinkovitejšim dohodkovnim povezovanjem znotraj reprodukcijskih celot ter za hitrejšo poravnavanje medsebojnih obveznosti. Ostro se je treba spopasti s pojavi v nekaterih organizacijah združenega dela, ki kopičijo zaloge izdelkov v skladiščih, čakajoč na podražitve, hkrati pa za izplačilo osebnih dohodkov najemajo kratkoročna posojila in plačujejo visoke obresti, ki jih želijo kriti z dvigovanjem cen.

7.

V osnovnih organizacijah in občinskih svetih ZSS ni mogoče dati podpore programom za pokrivanje izgub v organizacijah združenega dela, ki niso v celoti izkoristile možnosti za njihovo pokritje znotraj poslovnih in institucionalnih reprodukcijskih povezav.

Občinski sveti, republiški odbori sindikata, osnovne organizacije zveze sindikatov naj ocenijo, kakšna so bila dosedanja ravnanja pri pokrivanju izgub in vztrajajo, da vse organizacije združenega dela, ki so poslovale z izgubo, uredničujejo stališča Zbora združenega dela Skupščino SR Slovenije.

Organi in organizacije zveze sindikatov bomo podprli združevanje dela proste akumulacije za pokritje tistih izgub v gospodarstvu v SR Sloveniji, katerih sanacijski programi bodo v skladu z družbenimi usmeritvami prestrukturiranja in hitrejšega gospodarskega razvoja.

8.

Predsedstvo republiškega sveta ZSS in občinski sveti ZSS naj sprožijo pobude za selektivno zmanjševanje skupne porabe in stroškov v gospodarskih dejavnostih posebnega družbenega pomena. Pri tem ne smejo pristati na krčenje funkcij tistih dejavnosti, ki pripomorejo k večji delovni storilnosti in proizvodnji, ali so ključnega pomena za razvoj družbe. To so predvsem: zdravstvo, šolstvo, znanost in tista gospodarska infrastruktura, ki je pogoj za hitrejši gospodarski razvoj.

Ob selektivnem krčenju stroškov režije in manj nujnih investicijskih izdatkov dejavnosti skupnega družbenega pomena pa ne bi smeli prizadeti osnove za njihov nadaljnji strokovni razvoj, zlasti tistih dejavnosti, ki smo jim priznali prednostni značaj zaradi vpliva na večjo proizvodnjo, povečanje produktivnosti dela in zagotovitev materialne in socialne varnosti delavcev.

9.

Organi in organizacije zveze sindikatov naj sprožijo pobudo, da izvajalci in uporabniki v samoupravnih interesnih skupnostih v vseh dejavnostih posebnega družbenega pomena na osnovi ocene gibanj v prvih treh mesecih letos še enkrat preverijo svoje programe, jih uskladijo z gmotnimi možnostmi v sedanjih razmerah in iz njih izločijo vse, kar ni nujno za doseg družbeno začrtanih ciljev. Programe naj ponovno finančno ovrednotijo, tako da bodo točno znana sredstva za te dejavnosti v letu 1984.

Predlagamo, da se prouči in ustrezno spremeni način združevanja sredstev prek samoupravnih interesnih skupnosti in sicer tako, da bi odpravili možnost nastajanja presežkov in uvedli namenjanje potrebnih sredstev na »odpoklic«, to je, da sredstva ostanejo v organizaciji združenega dela do tedaj, ko jih organizacije izvajalke ne porabijo. S tem bi pripomogli k večji likvidnosti organizacij združenega dela.

10.

V okviru socialistične zveze bomo dali pobudo za dogovor o racionalizaciji samoupravne interesne organiziranosti, zlasti posebnih interesnih skupnosti. Začeti bo treba združevati tiste funkcije samoupravnih interesnih skupnosti, ki se pokrivajo in podvajajo tako med posameznimi oblikami samoupravnega organiziranja kot z organi družbenopolitičnih skupnosti. Rezerve je potrebno poiskati tudi v boljši izkoriščenosti, organizaciji in sodelovanju posameznih strokovnih služb.

11.

Upošteva načelo enakomernejšega obremenjevanja vseh ljudi s stroški za skupno porabo bomo predlagali, da Izvršni svet Skupščine SR Slovenije preveri, ali so obremenitve tako zasebnega sektorja kot raznih osebnih prejemkov občanov sorazmerne obremenitvam osebnih dohodkov in dohodka združenega dela.

12.

Občinski sveti ZSS naj dajo pobudo pristojnim organom občin in samoupravnih interesnih skupnosti za ustrezne ukrepe, s katerimi bi bile organizacije združenega dela, ki so poslovale z izgubo, oproščene prispevkov. Zagotoviti je treba, da bodo takšne družbenopolitične skup-

nosti solidarnostno prejele sredstva za pokrivanje njihovih potreb v skladu z obstoječim sistemom solidarnosti, ne pa »prikrito« s pokrivanjem izgub.

II.

1.

Osnova materialne in socialne varnosti delavcev so delo in rezultati dela. Zato moramo v vseh organizacijah združenega dela izdelati stvarne načrte produktivnega zaposlovanja in odpiranja novih delovnih mest. Pri tem moramo zlasti podpirati razvoj perspektivnih smeri drobnega gospodarstva, turizma in podobno.

Republiški odbori sindikatov dejavnosti naj še posebej spodbudijo organizacije združenega dela k produktivni izrabi delovnega časa, k uvažanju večizmenskega dela in daljšega obratovnega časa, kjer je to potrebno in imajo za to tudi možnosti.

2.

V zvezi sindikatov moramo nadaljevati akcijo za odpravljanje nizkih osebnih dohodkov delavcev in jo povezati z rezultati dela. Predsedstvo republiškega sveta ZSS bo spodbudilo izdelavo osnov za izračun najnižjega osebnega dohodka, ki bo pokrival stroške enostavne reprodukcije dela v današnjih razmerah in izdelavo predlogov za način izračunavanja zajamčenega osebnega dohodka v smislu dopolnjenega zagona.

Republiški odbori sindikatov dejavnosti s področja zdravstva in socialnega varstva, vzgoje in izobraževanja ter trgovine morajo takoj pripraviti in začeti uveljavljati samoupravne sporazume dejavnosti o delitvi dohodka in osebnih dohodkov na teh področjih.

3.

Osnovne organizacije ZSS so odgovorne za dosledno uveljavljanje sprejetih usmeritev na področju oblikovanja in delitve sredstev sklada skupne porabe, ki mora imeti v teh zaostrenih gospodarskih razmerah predvsem socialno vlogo. Zato je treba ta sredstva namenjati predvsem za regres za obrok hrane med delom (vsem delavcem), regres za letni dopust in solidarnostno pomoč, ki naj jo dobijo le tisti, ki ta sredstva resnično potrebujejo.

Iz teh sredstev je treba izločiti vse druge izdatke, ki jih po nepotrebnem obremenjujejo oziroma niso nujno potrebni.

V organizacijah združenega dela, kjer posamezni tozdi iz objektivnih vzrokov ne morejo oblikovati sredstev za te namene, mora priti do izraza solidarnostno združevanje teh sredstev v okviru delovnih organizacij ali sestavljenih organizacij združenega dela. To načelo kakor tudi merila za delitev teh sredstev morajo biti opredeljena v samoupravnih splošnih aktih organizacij združenega dela ter usklajena z usmeritvami družbenega dogovora o skupnih osnovah za oblikovanje in delitev sredstev za osebne dohodke in skupno porabo.

V vseh organizacijah združenega dela je treba vztrajati pri namenski porabi teh sredstev.

Delavci, ki so v težjem gmotnem položaju, naj bodo oproščeni prispevkov za topli obrok med delom.

Pri delitvi regresa za letni dopust je treba predvsem upoštevati kriterij materialnega in socialnega položaja delavca in njegove družine, tako kot je to razdelano v sprejetih strokovnih podlagah. Regres naj dobijo predvsem tisti de-

lavci, ki ga zaradi svojega gmotnega položaja, vendar ne po svoji krivdi, slabega zdravja, večjega števila otrok, nujno potrebujejo. Del sredstev za te namene naj delavci usmerjajo v vzdrževanje in širitev lastnih počitniških zmožljivosti.

Na področju rekreacije in oddiha delavcev je treba posvetiti pozornost tistim oblikam, ki vplivajo na ohranjanje zdravja in delovne sposobnosti delavcev, zmanjšati pa manifestativne oblike (tekmovanja, turnirje ipd.).

Sredstva za solidarnostno pomoč je treba uporabiti predvsem za konkretno občasno pomoč v funkcionalni obliki (nakup kurjave, ozimnice, šolskih potrebščin ipd.).

Poleg tega je treba razvijati različne oblike vzajemnega združevanja sredstev delavcev (npr. blagajne vzajemne pomoči, delavska samopomoč ipd.).

V tistih organizacijah združenega dela, kjer imajo manjši sklad skupne porabe, naj se tudi sredstva iz sindikalne članarine namenijo za okrevanje kronično bolehnih delavcev, letovanja otrok ipd.

Tudi v občinskih svetih ZSS je treba organizirati združevanje dela sredstev iz sindikalne članarine in jih namenjati zlasti za prednostne potrebe delavcev v tistih organizacijah združenega dela, ki iz objektivnih vzrokov ne morejo oblikovati lastnega sklada skupne porabe.

4.

Zaostrene socialne razmere zahtevajo takojšnjo vzpostavitev enotne skupne evidence prejemnikov socialno-varstvenih pomoči v vseh občinah, kjer tega še niso storili. Pobudniki morajo biti občinski sveti ZSS v sodelovanju z občinskimi skupnostmi socialnega varstva.

Zagotoviti je treba tudi čimprejnjše sprejetje in uveljavljanje samoupravnega sporazuma o uresničevanju socialno-varstvenih pravic, da bo vsakemu prejemniku socialno-varstvene pomoči zagotovljena družbeno dogovorjena raven socialne varnosti.

Občinski sveti ZSS naj hkrati spodbudijo krepitev vloge občinskih skupnosti socialnega varstva, združevanje strokovnih služb SIS družbenih dejavnosti ter uveljavljanje samoupravnega nadzora nad delitvijo sredstev v teh SIS.

Kadrovsko-socialne službe v organizacijah združenega dela, centri za socialno delo, zlasti pa krajevne skupnosti, morajo zagotoviti čimbolj življenjsko in objektivno presojo pri delitvi sredstev za socialno-varstvene pomoči. Zato je potrebno čimveč neposrednega dela teh služb med ljudmi oziroma med upravičenci do družbene pomoči.

Dali bomo pobudo, da se v skupnosti socialnega varstva Slovenije preveri potreba po izredni medletni valorizaciji socialno-varstvenih pomoči zaradi gibanja cen osnovnih življenjskih potrebščin.

5.

Občinski sveti ZSS naj takoj spodbudijo občinske zdravstvene skupnosti, da v tistih obci-

nah, kjer so se pojavili problemi pri podpisovanju aneksa št. 2 pri uveljavljanju samoupravnega sporazuma o uresničevanju zdravstvenega varstva, pripravijo vse potrebne podatke in izračune, ki bi pomagali združenemu delu pri odločanju na tem področju. Zlasti gre za podatke o tem, koliko sredstev so organizacije združenega dela morale doslej namenjati za zagotavljanje varstva svojih delavcev in koliko jih bodo morale z uveljavljanjem določil samoupravnega sporazuma o uresničevanju zdravstvenega varstva. Še posebej je pomembno, da se v okviru občin in regij natančno izračuna potreben prag solidarnosti za tiste organizacije združenega dela, kjer je riziko zaradi narave dela in delovnih razmer večji. Posebno pozornost je treba nameniti spremljanju gibanj na tem področju, zlasti dogovorjenega praga solidarnosti, ki ga bodo v občinah glede na potrebe lahko sproti prilagajali.

6.

Zagotoviti je treba različne možnosti družbenega varstva otrok (npr. enote v stanovanjskih blokih, družinsko varstvo). Zato moramo spremeniti toge predpise, ki zavirajo razvoj teh alternativnih oblik, ti togi predpisi pa so podlaga za delovanje in ukrepanje inšpekcijskih služb.

Občinski sveti ZSS in osnovne organizacije ZSS naj spodbudijo občinske skupnosti otroškega varstva, da čimprej in v večji meri dodeljujejo pomoči otrokom v funkcionalnih oblikah (plačilo bivanja v VVO, šolske potrebščine, prehrana v šoli ipd.).

Zveza sindikatov podpira pobudo, da se spremeni sedanja osnova za izračun nadomestila osebnega dohodka za čas odstonosti z dela zaradi porodniškega dopusta, ki je zaradi vpliva inflacije neustrezna. Preučiti naj se možnost, da se kot osnova vzame povprečje osebnega dohodka zadnjega trimesečja pred porodniškim dopustom.

7.

Predlagamo, da se glede na nujnost vzdrževanja sedanjega stanovanjskega fonda preveri dinamika prehoda na ekonomske stanarine.

Uveljavljanje ekonomskih stanarin mora upoštevati tudi obseg sredstev za subvencioniranje stanarin.

Subvencioniranje se mora držati meril, ki bodo podlaga za stvarno oceno gmotnega in socialnega položaja uporabnikov družbenih stanovanj. Subvencij naj bi bili deležni le tisti, ki so zaradi svojega gmotnega položaja do nje upravičeni, in ne vsi uporabniki družbenih stanovanj.

Uveljavljanje družbenega dogovora o cenah stanovanj naj omogoči pocenitev organizirane stanovanjske zidave, ki bi odpirala večje možnosti za pridobitev stanovanja predvsem mladim družinam.

Ravno tako dajemo pobudo za preučitev merila za lastno udeležbo pri dodeljevanju družbenih stanovanj.

8.

Predlagamo preučitev možnosti oprostitve temeljnega prometnega davka na zdravila in možnost znižanja davčnih stopenj pri brezalkoholnih pijačah in nekaterih pomembnejših pripomočkih in opremi za vsakdanjo rabo.

Pri razbremenjevanju proizvodov in storitev osnovnega življenjskega standarda s prometnim davkom se zavzemamo za diferenciran prijem glede na kakovostni razred proizvoda ali storitev. V večji meri je treba razbremeniti proizvode in storitve standardne, to je normalne kakovosti, bolj pa obdavčiti izdelke boljše kakovosti ali luksuzne proizvode.

Osnovne življenjske potrebščine bi morale biti glede na ceno dostopne vsem delovnim ljudem in občanom. Gre za to, da bi poleg ekonomske okrepili tudi socialno funkcijo prometnega davka.

9.

Pospešiti je treba prehod od posrednih k neposrednim davkom, saj je to predvideno že v dolgoročnem programu gospodarske stabilizacije. To je tudi v skladu s politiko, ki smo jo sprejeli v sindikatih, naj za skupne in splošne potrebe družbe v večji meri prispevajo gmotno boljše preskrbljene kategorije prebivalstva. Tako bi davki postali močnejši instrument, ne samo fiskalne, ampak tudi ekonomske in socialne politike.

Pri tem bi morali višje obdavčiti tako visoke dohodke od dela, kakor tudi dohodke zunaj rednega dela (proizvodno obrt, avtorske honorarje, pogodbeno delo itd.).

10.

Zaostrite na področju redne in kakovostne preskrbe prebivalstva z osnovnimi življenjskimi potrebščinami, med katere prištevamo poleg živil in drugih življenjsko potrebnih proizvodov in storitev tudi zdravila, kurjavo, šolske potrebščine, rezervne dele in reprodukcijski material za proizvodnjo hrane, zahtevajo hitrejše organiziranje porabnikov v okviru svetov potrošnikov in njihovo koordinacijo pri organizaciji SZDL, kjer bomo sindikati sodelovali.

Posebno pozornost je treba nameniti povečanemu nadzoru kakovosti živil in preprečevati vse mogoče špekulacije, ki jih povzročajo nezadostna ponudba na trgu.

11.

Predsedstvo republiškega sveta ZSS in Svet za vprašanja delovnih in življenjskih razmer delavcev bosta v letu 1984 v okviru priprav na sprejem družbenega dogovora o usklajevanju pokojnin pobudnika za ustrezno uveljavljanje načela, da je pokojnina pravica iz minulega dela.

V družbenem dogovoru bomo uveljavili načelo, da pokojnine usklajujemo s prispevkom delavca k povečanju dohodka pri gospodarjenju z družbenimi sredstvi. Oblikovali bomo merila za uskladitev pokojnin, odmerjenih v preteklih letih, s pokojninami, odmerjenimi v tem srednjeročnem obdobju, v skladu z gmotnimi možnostmi.

Sindikalni poročevalec je priloga Delavske enotnosti. Ureja ga uredniški odbor: Miro Gošnik, Franček Kavčič, Lojze Fortuna, Drago Seliger, Peter Štefanič (odgovorni urednik) in Pavle Vrhovc (predsednik).

To številko je pripravil Emil Lah.